

Turkish Studies Language and Literature

Volume 14 Issue 1, 2019, p. 59-76
DOI: 10.7827/TurkishStudies.14989
ISSN: 2667-5641
Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: Şubat 2019

✓ Accepted/Kabul: Mart 2019

This article was checked by iThenticate.

“TAKVİM YIRTIKLARI”NDA GİZLİ KALMIŞ BİR YAZARLIK SERÜVENİ

Nesime CEYHAN AKÇA*

ÖZET

İbrahim Çelik, 1980-1994 yılları arasında 8 defterden oluşan günlüklerini *Takvim Yırtıkları 1-2-3* adı altında kitaplaştırmış ve 2017 yılında Şule Yayınları aracılığıyla okuyuculara takdim etmiştir. Türkiye'nin yaşadığı önemli eşiklerden biri olan 12 Eylül 1980 darbesinin hemen arkasından tutulmaya başlanan günlük, Türk sosyal ve siyasi hayatının önemli bir dönemine şahitlik ederken bu süreçte Nuri Pakdil ve Edebiyat dergisi muhiti ile, 1980'li yıllarda kültür sanat ve yazma faaliyetleri arasında hayatını idame ettirmeye çalışan dört çocuk sahibi bir Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeninin yaşamına kapı aralar. Ankara'da yaşamın basit ve sade çehresinin sık sık karşımıza çıktığı günlük sayfalarında Hüseyin Su'nun yayımlanan ilk hikâyelerinden itibaren usta bir fikir ve sanat yazarına dönüşüşünü, onun okuma ve yazma gayretini takip edebiliriz.

Bu çalışma, bir günlükten daha fazla bir romanın gerilimleri, düğümleri ve çözümleriyle okuyucuyu kendisine bağlayan *Takvim Yırtıkları 1-2-3*'te İbrahim Çelik'ten Hüseyin Su'nun doğuşuna şahitlik edecektir. Bir yazarın doğuşunu, fikri tekâmülünü ve metin üretim sürecini takip edebileceğimiz bu metin, yazar olmak isteyen birçok kişi için de rehber sayılabilir.

Bu çalışma, giriş ve sonuç dışında beş ana başlıktan oluşur: Önemli Bir Eşik - Darbe, Edebiyat Dergisi ve Yazma Sorumluluğu, Okuma Bilinci ve Yazma Uğraşı, Öykü Çalışmaları ve Yazarlığa Dair Dikkatler, Sanat ve Edebiyata Dair, Sokağa, Ülkeye ve İnsana Dair. Bu başlıklar, yazarın entelektüel varoluşunu ortaya koymaya çalışırken, diğer yandan yazarın penceresinden günlüğün şahitlik ettiği ülke gerçeklerini sunmayı amaçlar. Böylece çalışma bir yanıyla poetik, diğer yanıyla gerçekçi bir bakış açısı sunar.

* Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı, E-posta: nesimeceyhan@hotmail.com

Anahtar Kelimeler: Günlük, İbrahim Çelik, Hüseyin Su, Edebiyat, Hayat.

A WRITERSHIP ADVENTURE HIDDEN AT “CALENDAR TEARS”

ABSTRACT

İbrahim Çelik published his diaries (the years between 1980 and 1994) consisting of 8 notebooks as the books in the name of *Calendar Tears 1-2-3*, and they were presented by Şule Publications to the readers. On the one hand, the diary started to be written immediately after military coup happened on September 12, 1980 -one of the important thresholds experienced by Turkey- has witnessed a significant period of Turkish social and political life. On the other hand, it has opened a door to life of a teacher having four children, engaged in Turkish Language and Literature and tried to continue his life in the surrounding of Nuri Pakdil and Journal of Literature and also in the course of cultural, art and writing activities during the 1980s. We can follow transformation of Hüseyin Su to become a master writer in the field of idea and art, to find his reading and writing efforts starting from the first stories released on the pages of the diary which simple and pure face of life in Ankara has often emerged.

This study will witness the birth of Hüseyin Su from İbrahim Çelik in the *Calendar Tears 1-2-3*, that connect to the reader with the tensions, nodes, and solving of novel, rather than a diary. This text, in which we can follow the birth of a writer, his intellectual evolution and a process of the text production can be considered as a guide for many people willing to become a writer.

This study consists of five main headings, except for introduction and conclusion: An Important Threshold-Coup, Journal of Literary and Responsibility for Writing, Reading Awareness and Writing, Studies on Story and Attentions to Authorship, About Art and Literature, About Street, Country and People. These titles, on the one hand, attempt to present the intellectual existence of the author, on the other hand, aim at presenting the facts of the country by author's point of view. Thus, the study offers both a poetic and a realistic perspective.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Although we recognise Hüseyin Su with the studies in the field of story, essay and review essay, we think to monitor the mature of an Anatolian child from his youth to middle age by taking into consideration the situation of Turkey from 1980 coup to first three years of 1990s when starting to read his *Calendar Tears 1-2-3*. This is partly true; but that study helps us make more discoveries: The countryside in the 1980s and life of a literary teacher who was appointed newly to the countryside; information about coffee-houses and restaurants with the attention of

the hero walking the streets of Ankara on foot; prices of the products at markets and shopping centres; bookstores, the latest books, movies on display, theatre plays; situation at state hospitals are the first things that we can mention.

An Important Threshold-Coup, Journal of Literary and Responsibility for Writing

Diary started at “Ankara Demirler Pasajı” on October 24, 1980 when İbrahim Çelik was 28 years old. He just got out of prison. After the 1980 coup, Mamak Prison was quite painful. Nuri Pakdil invited this young man who got released from the prison recently, who were displeased but talented to the healing world of pen. Thus, adventure of İbrahim Çelik to be formed the centre of his life has been started. İbrahim Çelik has been accepted to the editorial staff of the journal of literature and he has started to use his nickname-Hüseyin Su- on those days.

Reading Awareness and Writing

In the writing adventure of İbrahim Çelik, it can be said that reading has effective functions. Following of daily newspapers, weekly or monthly magazines, newly published books constitutes an important part of his daily life flow. The list of the old books to be read/acquired, and also recently published books are kept at the hands and bag of the author as a great responsibility. A minor deterioration in the reading tempo, problems emerged from the flow of life, health, family responsibilities lead to stress him out. Fluency recorded in the language of the texts during the dairy writing process of the author since 1980; the wrapping of the reader by the texts are related to qualified reading attitude - long running and never abandoned - of the author. Here it can be talked about the concrete effects of being a good reader in the process of writing.

Studies on Story and Attentions to Authorship

Attentions of Hüseyin Su have reflected on his diaries as a story writer guide people willing to write stories. His short story writing, differences in stories and other versions, his mood and writing techniques when writing stories, his thoughts on the language of the story show a road map of story writer. In this respect, his diaries contain a poetic value. Some pages in the diary resemble a small story. We can call it as story parts. As from the second volume, each page has a taste like a part of novel or story. İbrahim Çelik sures that there is a story in the centre of the life.

About Art and Literature

İbrahim Çelik highly recognise that an artist/writer should benefit from pleasure source of art. Throughout the diary we notice that he follows theatre plays, cinema movies; does not miss newly published novels and poetry books; tries to listen Classical Western Music as well as Turkish Folk and Classical Music with pleasure and attention. In the 3rd volume of the diaries, making mention of records of Ruhi Su, Zülfü Livaneli and Joan Baez in addition to stanzas of the folk songs by Huseyin Su indicate his pleasure climate. We can say that considering art as a means of transforming and multiplication of his ideas is the most important factor connecting İbrahim Çelik to other arts. All through the diary, we see that the commence of author on the films he watched,

theatre plays together with criticism on the books read by the author. These small judgement texts are important to understand the close relationship of the writer with the culture and art atmosphere.

About Street, Country and People

Throughout the diary, on the one hand, we have observed 13 years of Turkey after military coup happened on September 12, 1980 as the background of the text, on the other hand, high living cost, free market economy, diffusion of banks to the life of the religious people, the situation of the hospitals, closed criticism of the Turgut Özal's period are the social issues concerning reader who are careful. It is seemed that the author as one who experienced the harsh conditions of the 1980 coup has felt to censor many of his ideas. There are wounds of the society that are felt in the diaries but not opened.

Conclusion

İbrahim Çelik finds the books focusing on diary, memo, letter, self-life story sincerer and more didactic, and also easy going. The writer appreciates the deceptive lie of art that does not become prominent and in these types, and the striking of the naked truth of life (Su, 2017a: 147). He did same thing in *the Calendar Tears 1-2-3*. I do not know that whether his full knowledge of the literature related to the genre has affected the establishment of framework of the text. However, both presenting the tension and disintegration to be kept the reader alive, and waking up a sense of primary hero about a person (Nuri Pakdil) that he wants to tell that person before himself via following him throughout the diary; feeding of a young writer his writing and reading adventure by poetic evaluations; his detections on the country, the world and our citizens; putting the external world into the text in the taste of travel notes do not show that we are not faced with a random and ordinary logging.

'Literary life' of an artist has been transmitted by İbrahim Çelik to the fancier: "The concept of 'literary life' looks to be a fantasy at first time to many readers and writers. What, it's not, it's a right concept. Not only for the author, but also for the reader it is a right term. It is supposed to bless the literary; it seems to be reacting to it or sneering at this. Whereas, there is a need to believe firstly the thing you do, then the literary and its principles, power and humanities; in this context, the living the life by reading, writing and thinking is called 'literary life'. That is, the action of literature is not something that can be done inattentively. A good literature wants a life. (...) The difference between a literary made in the remaining times with enthusiasm and a literary got even with the life can be seen clearly in either history of literature or the life of writers and literati one by one. A life spent, even devoted, on the literature is not a loss. Because if 'literary life' were lived as commercial life, political life, science life etc., it would be a hundred percent gain. Because of the fact that it is mostly evaluated according to 'its price', its real value cannot be determined and the judgement that literary does not saturate the stomach determines the perspective of both readers and writers opposite the literature" (Su, 2017c: 99-100).

İbrahim Çelik has desired a "literary life" that belongs to himself and lived it skillfully. With true and false...

Keywords: Diary, İbrahim Çelik, Hüseyin Su, Literature, Life.

Giriş

“Evet, bize çok acı da gelse en güzel öyküleri yazdığı kesin hayatın.” (Su, 2017b: 248)

Günlük okumak söz konusu olduğunda birçoğumuz zorlanırsınız; çünkü günlük, çoğu kez yazarının vefatı ardından başka ellerde, belli bir toparlanmaya uğramadan, olduğu gibi basılır ve günlük sahibi günlüğünün bir gün yayımlanacağı hususunu ciddiye almamışsa yazarın tüm savrukluğu, basılan metnin bünyesinde okuyucuya taşınır. Günlük yazarının günlüğü hangi bilinçle tuttuğu, kime seslendiği önemlidir. Günlüğünü hayattayken kendi elleriyle toparlayan, fazlasını atıp, lüzumlu bırakarak yazar, toparlanmış, ayırık otlarından ve gereksiz çalırlardan kurtulmuş bir çiçek bahçesi sunar okuyucuya. Özelden bir yaşam dilimini, genelde tarihin bir parçasını, o zaman parçasında bir coğrafyayı, şehri merak edenler ince keşifler için günlüklerin peşine düşerler. Günlüğün sahibi bir yazar, bir sanatçıysa onun iç dünyası ya da muhitine duyduğumuz merak da bizi günlüğe doğru iter. Bir günlüğün her bir gününde bir devir açılır o zaman ve bir ömür.

Hüseyin Su'nun Takvim Yırtıkları 1-2-3¹ünü okumaya başladığımızda hikâye, deneme ve incelemeleri ile tanıdığımız bir kalemin 1980 darbe Türkiye'sinden 90'ların ilk üç senesine kadarki dikkatleri ile ilk gençlikten orta yaşa bir Anadolu çocuğunun tekâmülünü izleyeceğimizi düşünürüz. Bu, kısmen doğrudur; ancak bundan çok daha fazla keşifler için açıktır elimizdeki metin: 80'li yılların taşrası ve taşraya yeni atanmış bir edebiyat öğretmenin yaşamı; Ankara'yı sokak sokak yürüyerek gezen kahramanın dikkatleri ile kahvehaneler ve lokantalara dair bilgiler; pazar ve alışveriş yerlerinde ürünlerin fiyatları; kitapçılar, son çıkan kitaplar, gösterimdeki filmler, tiyatro oyunları; devlet hastanelerindeki durum hemen ilk elde sıralayabileceğimiz şeylerdir. Hüseyin Su'yu yazı hayatı dışında bir parça daha tanıyabilenlerin fikir, sanat meseleleri dışında az konuşup çok düşünen ve yazan bu kişinin günlük sayfaları aracılığıyla özel hayatını kavrayabileceklerini düşünmeleri ise beyhudedir.

Her biri ortalama 400'er sayfalık üç cilde dağılan on dört senelik notların bütünü düşünüldüğünde karşımızda gerilimleri, çözümleri, baş karakter ve yardımcı karakterleri, ana omurga etrafında gelişen saçaklı olay örgüsü ile uzun bir roman durduğunu söyleyebiliriz: Hüseyin Su'nun hikâyesi etrafında bazen onun da önüne geçen Nuri Pakdil'in hikâyesi, Edebiyat dergisinin hikâyesi ve onun etrafındaki insanlar, sokak ve diğerleri ile kitapların dünyası... Günlük boyunca Türkiye siyaseti geride soğuk, gergin ve mutsuzluk verici bir fon olarak durur. Üç cilt tamamlandığında Hüseyin Su'nun sonraki senelerinin (varsa) notlarını, Pakdil'in hayatının geri kalanını ve Türkiye'nin akıbetini fazlasıyla merak edersiniz. Metnin tamamına hakim merak unsuru üç cildin sonunda yakanızı bırakmadığı gibi, sonraki yılların da yazılmış olmasını dilersiniz. Aile fertlerinin nadiren görünen silüetleri ise sizi hayal kırıklığına uğratar. Evlatlar kısmen anılsa da eş, neredeyse hikâyeye dahil edilmez. Burada yazarın aile mahremiyetine azami derecede dikkat ettiğini fark edersiniz.

Yazarın yine günlüklerinin içinden kendi cümleleriyle haber verdiği hak hukuk konusundaki titizliği, aile söz konusu olduğunda daha da belirginleşmiştir: “Takvim Yırtıkları”nda ise hak hukuk konusunda gösterilmesi gereken titizlik çok geriyor beni. Nesnellik adına hiçbir yazar soyunmamalı. Kimse bir yazarın çıplaklığını merak etmiyordur herhalde.” (Su, 2017c: 361). Yazar, günlüğü kişisel bir iç dökme faaliyeti olarak görmediğini, daha çok düşünme ve yazma melekesini diri tutmak için bu işi devam ettirdiğini söyler (Su, 2017c: 396). Bu da yaşamın içerisinde aileye bakan yanı metinden mümkün olduğunca uzaklaştırır. Yine de mektup, anı ve günlüğü kurgunun en az düzeyde bulunması özelliği ile ve insanı sarıp sarmalayan yanıyla benimseyen yazar, bu türlerin kaderle yakından ilişkisini göz ardı

¹ Bu çalışma boyunca “Hüseyin Su, *Takvim Yırtıkları 1-2-3*, Şule Yayınları, İstanbul 2017.” baskısı esas alınacaktır. Metindeki alıntıların yanına eserin cilt ve sayfa numarası verilecektir.

edemez. Kişisel iç dökümden ziyade “kaderin iç dökümü” yani. “Hem bu türlerin hem de genel olarak sanatın ve edebiyatın bu “ilişki” ile yakınlığıdır bizi etkileyen husus.” (Su, 2017c: 341).

Günlük, kurguyu en az barındıran türlerden biri olsa da bir metnin inşası ile aynı dikkatlere ihtiyaç duyar. İbrahim Çelik, yaptığı işin bir inşa faaliyeti olduğunun başından beri farkındadır: “Günlük tutmak (daha doğrusu yazmak) duvar örmek gibi bir dikkat yoğunluğu gerektiriyor. Hiç durmadan tuğlaları dizeceksin. Uyumlu ve belli bir düzen içinde dizilecek. Bir hayatı tamamlayacak sonunda. Peki duvar yükseliyor mu, yoksa uzuyor mu? Her iki yönde de çalışılacak dikey olarak yükselecek, yatay olarak da uzayacak.” (Su, 2017a: 240). Bu farkındalık metni, türdaşları arasında başarılı bir yere taşıyacaktır.

Metnin bütününde adeta bir leit motif olarak tekrar edilen “yazamama ve yeterince okuyamama” hoşnutsuzluğu, bize on dört yıl içerisinde çıraklıktan ustalığa evrilen bir kalemin yazarlık serüvenini haber veriyor. İbrahim Çelik’in yazarlığa heves edenlere, “gayretle nasıl yazar olunur” diye sözle anlatamayacağı; ancak gün gün on dört seneye yayılan (öncesi ve sonrasının da benzer bir süreç olduğunu düşünüyoruz) yoğun kitap, dergi ve gazete okuyuculuğu ile adeta her güne yayılan ödev sorumluluğunda yazma gayretinin, önemli bir yol göstericilik yaptığını düşünüyorum. Yazarlığın tek başına ilhamın bir neticesi olmadığı, sabırlı bir okuma ve yazma talimi gerektirdiği sayfalar boyunca sık sık hissettiriliyor. Biz biraz günlüğün yazarı doğuran yanına odaklanmaya çalışacağız. Yazma ihtiyacı, yazamama durumunda oluşan eksiklik, okuma ihtiyacı, yazma eylemi, yayımlama sorumluluğu, muhitin yazma eylemine etkisi, yazmanın doğurduğu tatmin, yazarın dış dünyayı algısı, ilanihaye... Öte yandan tüm iyi metinlerde olduğu gibi bu metin de birçok açıdan yeni okumalara açık bereketli bir zemin sunar okuyucuya.

Önemli Bir Eşik: Darbe, Edebiyat Dergisi ve Yazma Sorumluluğu

24 Ekim 1980’de Ankara Demirler Pasajı’nda başlar günlük. İbrahim Çelik 28 yaşındadır. “Mamak’tan çıktığımdan bu yana ilk kez görüşeceğiz. Bir hafta oldu içerden çıkmalı. Saçlarım çok kısa, asker tıraşı...” (Su, 2017a: 16) cümleleri, 80 Darbesi sonrası Mamak Hapishanesini bilenler için oldukça acıtır. Üç cilt boyunca bu cümle üzerine yaşananları şerh edecek tek bir cümle ilave edilmez, ancak Mamak’ın şiddetini öğrenebilmemiz için yazarın İç Kanama adlı son hikâye kitabını ve “Yemen Treni Gözlerinden” adlı hikâyesini beklememiz gerekecektir.

Nuri Pakdil, içeriden yeni çıkmış bu kırgın ama kabiliyetli genci kalemin sağaltıcı dünyasına ustaca davet eder: “Yazdıklarınızı getirin artık beyefendi, yayımlamaya başlayalım bir ucundan.” (Su, 2017a: 17), der. O ana kadar Edebiyat dergisiyle ilişkisini yazıyla birlikte düşünmediğini söylese de “En kısa sürede yazılarınızı bekliyorum!” ihtarını İbrahim Çelik’in hayatının merkezini oluşturacak yazma serüveninin başlangıcıdır. “Edebiyat dergisinde yazmanın kıvancını ve ağır sorumluluğunu nasıl hissettiğimi o andan sonra hiç unutmuyordum.” (Su, 2017a: 17) der yazar.

İki ay sonra dergiye teslim edilen 2 hikâye ve 1 deneme, 24 Aralık’ta İbrahim Çelik’in müstear isminin verilmesiyle neticelenecektir. Pakdil, “Beyefendi adınız Hüseyin Su’dur. Nasıl, beğendiniz değil mi? Kerbelâ’da Hz. Hüseyin Efendimizin “Su!, Su! Diyerek şehit edilmesini yeryüzüne bir kez daha haykırmalıyız ve hatırlatmalıyız.” (Su, 2017a: 21) der.

İbrahim Çelik, artık Kütahya’ya atanmış genç bir edebiyat öğretmenidir ve Hüseyin Su müstear adıyla yazma serüveni resmen başlamıştır. “Öğleden sonra üç arkadaşla birlikte Ankara’ya gittik. Bulvar üzerindeki Kültür Kitabevi’ndeyiz. Dördümüz de Edebiyat dergisine bakıyoruz. Derginin birinci sayfasında iki öyküm var. Adımı ve öyküleri görür görmez bir ateş bastı beni. Heyecanlı mıydım, yoksa bir ürperti miydi hissettiğim duygular, tam emin değildim. Arkadaşlar kendi aralarında Hüseyin Su’nun kim olabileceğini konuşuyorlardı. İçlerinden birisi dönüp bana da sordu. Hiç ilgilenmedim, yalnızca yutkunarak, hiç bilmiyorum, dedim.” (Su, 2017a: 23).

Edebiyat dergisi atmosferinin ve derginin sorumlusu Nuri Pakdil’in Hüseyin Su’nun yazma ve okuma eylemine katkısı son derece önemlidir. Tayin olduğu şehirlerde önce kendi adına bir posta kutusu kiralayan Hüseyin Su, bu kutu aracılığıyla Ankara ve Edebiyat dergisi çevresiyle irtibatını sürdürür. Yazmak ve okumanın ağır geldiği, yahut yaşam koşullarının tükenmişlik hissini arttırdığı günlerde Pakdil’den gelen üç satırlık bir mektup, telgraf yahut evrak yazarı hayata ve yazma sorumluluğuna yeniden bağlar:

“Akşamüzeri postaneye uğrayıp posta kutusuna baktım. Nuri Pakdil’den mektup var:

“Sayın İbrahim Çelik,

Tavşanlı’ya hoş geldiniz derken, Sayın Hüseyin Su’ya soluklu, ateşli çalışmalar dilerim.

Özgürlükçü selamlarımla.” (Su, 2017a: 28)

Posta kutusu, Hüseyin Su’yu taşranın uyuşturucu ikliminden ve sanatçı ruhun bunalımlarından sökü� çıkararak en önemli araçtır: “Ancak posta kutusunda bir şeyler; bir mektup, bir dergi, bir kitap bulursam içime su serpülebilir. Yoksa maşa ile tutulmuş bir köz gibi kararıp dururum bu gece de.” (Su, 2017a: 46-47). Bu cümlelerin yazıldığı gecenin sabahı kontrol edilen posta kutusu doludur. “Telgraf yerine kaim olmak üzere” gönderilmiş bir mektup, Hüseyin Su’yu beklemektedir:

“Öykülerinizle adeta harlı bir ateşe dönüştüğümü çoğu kez gözümün önünü yoğun bir ışık kapladığını vurgulamaktan kıvanç duyuyorum. Stop. Çalışmalarınızı daha da yoğunlaştırmamız ve daha da evrenselleştirmek için uğraşınız. Stop. Dergimizin bu minval üzere çıkabilmesi için çok çok çalışmalar postalayınız. Stop. Mütemediyen okuyunuz. Stop. N’apıp yapıp Arapçayı öğreniniz. Stop. İnsan isteği, bilinçli irade her zorluğu mutlaka alt edebilir. Stop. İnsanın başlangıçta varoluş sorumluluğunu yüklenmesi de bundan değil midir? Stop. Size ve ikimizin de arkadaşı sayın İbrahim Çelik’e selâm ederim. Stop. Nuri Pakdil” (Su, 2017a: 47-48).

Hüseyin Su, bu mektupla iç bozgununu bir kez daha onardığını, bir elin kendisini tutup kaldırdığını, düşünüyor. Bu mektup-telgrafi beşinci kez okuduktan sonra çalışmalarını aksatmadan sürdürebileceğine dair inancını yenileyip çalışma dosyasını yeniden açıyor. “Ana Üşümesi” adlı hikâyesi kaldığı yerde onu bekliyor.

Edebiyat dergisi çevresindeki arkadaşlarıyla paylaştığı düşünsel birikim de Hüseyin Su’yu okuma ve yazma konusunda etkilemektedir. “Düşüncenin, yazının, genelde sanat ve edebiyatın bir “ortam, atmosfer” işi olduğu çok açık.” (Su, 2017a: 33). “Birlikteliğin sıcaklığı alıp götürüyor insanı. (...) Sürekli yazmak arzusuyla doluyorum bu arkadaşlarla birlikteyken. Kalbim, bilincim kaynayıp taşıyor sanki; kâğıt ve kalem ateş alıyor. Oysa Tavşanlı’da günlerce kalemi elime alamadığım oluyor. Çok az yazdığım için kendimi azarlıyorum sürekli. Yazmamak, masanın çevresinde dönüp durmak nasıl bir azap! Birbirimizi günlük yazmak için kıskırtıyoruz. Uzun zamandır ara verdiğimi itiraf ediyorum, bugünden itibaren yeniden başlayacağıma dair söz veriyorum. (...) Edebiyat’ın Şubat sayısı için yetiştiremediğim öyküyü de hemen tamamlayıp yollayacağım Tavşanlı’ya varır varmaz..” (Su, 2017b: 34).

Yukarıda örneklerini andığımız iletişim ve toparlanmalar uzun süre devam edecektir. Yazarın Ankara’ya taşınması ardından haftalık görüşmelere dönüşecek olan Nuri Pakdil-Hüseyin Su iletişimi, ve dergiden arkadaşlarla görüşmeler zaman zaman seyrelse de Edebiyat dergisinin kapanması ve grubun dağılmasından sonra da ilişki sürer. Derginin kapanması evresindeki sancılı bekleyiş, Nuri Pakdil’in baskın, kontrolü bırakmayan ve ben merkezli mizacı, dergi çevresinde oluşan huzursuzluk, dağılma, aşama aşama günlüklerde kendini hissettirir. Edebiyat dergisi müdavimlerinin derginin kapanması ardından başka yerlerde yazı hayatını sürdürmeleri meselesi ise önemli bir sorun olarak günlük satırları arasında zikredilir. Hüseyin Su, uzun seneler başka bir yerde yazılarını yayımlamayla reddedecektir.

14 yıl boyunca 8 defter ve neticede 3 cilt kitap, diyebileceğimiz günlük satırlarından başka İbrahim Çelik'in sürekli hikâye ve fikir yazıları vadisinde çalışmalar yaptığı ortadadır; ancak yazarın tüm yazma sorumluluğuna rağmen Edebiyat dergisi dışında yazmaktan imtina edişi düşündürücüdür. Burada Nuri Pakdil'i incitme endişesi öne çıksa da yazarın eserlerini yayımlamakta fikren uyduğu atmosferleri aradığını da hissederiz. Temmuz 1992'de bir arkadaşıyla konuşmasını günlüğüne kaydeden İbrahim Çelik, yazılarını çok fazla yaymayış nedenine samimi bir şekilde açıklık getirir:

“Bir tanıdık neden yazmadığımı sordu. Bazı yerlerde, bazı dergilerde görünmekten çekindiğimi söyledim. Sicilinize işlenecek diye mi, dedi. Evet, dedim, bazı dergilerde, bazı çevrelerde birlikte görünmenin her zaman, her anlamda bir bedeli vardır, olmalıdır da. Onlar sizi taşıyamayabilir, siz de onları taşıyamayabilirsiniz. Fotoğraf uyumsuzluğu, renk uyumsuzluğu söz konusu olabilir. Bütün bunlar kimin doğru ve kimin yanlış olduğu bağlamında söylenmiş değildir. Edebiyat'tan sonra, buna cesaret eden arkadaşlarımız da aynı durumdan rahatsızlar. Sürdüremiyorlar da. Bir süre sonra çekiliyorlar.” (Su, 2017c: 319-120).

İbrahim Çelik'in Hendek'te öğretmenlik yaptığı sırada İlim ve Sanat dergisinde ricaları kıramayıp yazdığını, bu yazı karşılığında ilk telif ücretini aldığını, ardından bu dergiye birkaç yazı daha gönderdiğini günlüklerden takip ederiz. Hüseyin Su, Ağustos 1986'da ilk telif ücretini alır.

“Yaklaşık on yıldan beri yazıyorum. İlk kez bir yazımdan “telif ücreti” aldım. Tuhaf olduğu kadar hoş bir yanı da var bunun ama profesyonellik kamçısıyla insanın nefsinin uyarıyor. Yazdıklarıyla geçinmenin bir gösterge olarak alınmasındaki temel dürtü bu sanırım.” (Su, 2017a: 269). Hüseyin Su, İlim ve Sanat dergisinden 7 dolar karşılığı Türk Lirası alır. Sayfa başı telif verilmiştir ve her sayıda bir yazı yazması istenir. Aldığı ikinci teliften sonra kendisiyle dalga geçen yazar, “Böyle giderse alışacağım para kazanmak için yazı yazmaya.” (Su, 2017a: 316) diyecektir.

Bunun dışında günlüğün son senelerinde eski arkadaşlarıyla yeni bir dergi çıkartmak için sürekli fikir alışverişi yaptıklarını, bunu bir türlü gerçeğe dönüştüremediklerini görürüz. Günlüğün kesilmesinden dört yıl sonra bu arzu gerçekleşebilecek HECE dergisi 15 Ocak 1997'de yayım hayatına Ankara'da başlayacaktır.

Okuma Bilinci ve Yazma Uğraşı

İbrahim Çelik'in yazma serüveninde okumanın etkin işlev gördüğünü söylemek gerekir. Günlük gazete ve haftalık, aylık dergi takibi, yeni çıkan kitapların takibi yazarın hayatının günlük akışının önemli bir parçasını oluşturur. Eski basılan kitaplardan okunacakların, edinileceklerin listesi, yeni çıkan kitapların listesi yazarın masasında, çantasında her an elinin altında büyük bir mesuliyet olarak durur. Bu okuma temposunda oluşan küçük bir bozulma, hayatın akışından, sağlıktan, aile mesuliyetlerinden doğan aksaklıklar onu strese sokar. Yazarın 1980'den itibaren takip edebildiğimiz günlük yazma sürecinde metinlerin dilinde kaydedebileceğimiz akıcılık; metinlerin okuyucuyu saran bir havaya bürünmesi, yazarın uzun süren ve asla terk edilmeyen kaliteli okuyucu tavrı ile bağlantılıdır. Burada yazarlık sürecinde iyi okuyucu olmanın etkilerinden somut olarak söz edilebilir.

İbrahim Çelik, kitapları çizerek, kenarlarına, sonuna ve kâğıtlara not alarak okuyor. Renkli kalemler kullanıyor (Su, 2017a: 78-79). Geceleri okumaktan hoşlanıyor. Okulda ders aralarını, sabah erken saatleri değerlendiriyor. Arzu ettiği yoğunlukta okuyamadığında kendini suçlu ve boşa yaşamış hissediyor. İlk gençlik yıllarında seçme yapmadan her şeyi okumuş olduğuna, daha bilinçli ve seçici okumamış olduğuna hayıflanıyor. Yazarlığını besleyecek bir okuma süreci geçirebilmiş olsa yazı hayatının bugün daha farklı bir yerde olacağını düşünüyor (Su, 2017b: 202). Daima çantasında, masasının üzerinde satın alınacak yahut temin edilip okunacak kitap listeleri bulunduruyor. Okunan kitabın listede üzeri çiziliyor.

“Eve dönerken Milliyet Sanat’ın yeni sayısını aldım. Her ay Yaprak dergisinin bir sayısını ek olarak veriyor.” (Su, 2017a: 39). Başka bir gün, baş ağrısı sırasında ilaç mı dergi mi alması gerektiği ikilemi arasında kalıyor, parasını dergi almaktan yana kullanıyor (Su, 2017a: 42).

İbrahim Çelik’in “yazma uğraşı” ifadesini haklı çıkaracak nitelikteki yazı mücadelesi, yaratıcılık krizleri, metni doğurma sancısı ve yazma öncesindeki buhranları günlük boyunca tüm açıklığıyla izlenebilir. Aslında yazarın kendini açtığı, okuyucuya sunmaktan çekinmediği en önemli alan budur:

“Buraya döneli üç gün oldu. Çalışmıyorum. Bir türlü kendimi yazıya göre ayarlayamıyorum.

Bu yüzden o denli sıkıntı çekiyorum ve çektiriyorum ki, kendime de çevreme de haksızlık ettiğimi düşünüyorum sonunda.

Ancak okuyabiliyorum. Hatta yazıdan ve yazamama sıkıntısından kaçmak için daha çok okuyorum. Daha çok... Daha çok...” (Su, 2017a: 34).

“Tedirginim. Yazma sürecinde de çok geriliyorum. İtiraf ediyorum; huysuz, hatta evde geçimsiz bir insan oluyorum yazarken. Üzerinde çalıştığım yazı bitince hem kendim hem de ev halkı için normalleşme başlıyor. Ev halkını böyle zamanlarda, doğumevinin kapısında dönüp duran insanlara benzetiyorum.” (Su, 2017a: 40).

“Okudum ve yazdım dört saat. Bir öykü üzerinde çalışıyorum. Hanidir kafamda dolaştırıp duruyordum. Kafamda dolaştırdığım öykü ve yazılar daha çok yoruyor beni. Bir an önce yazıp kurtulmak gerek ama böyle olmuyor işte. Hep kucakta taşınıyormuş gibi yükü ağır oluyor. Yazdıktan sonra sırtınıza alıyorsunuz bu yükü; yazıyı ve kitabı... Hiç olmazsa elleriniz boşa kalıyor ve kısa bir süre de olsa insanın kafası rahatlıyor.” (Su, 2017a: 43).

Yazar, yazma sürecindeki sancıdan yılıp kitaplara sığınıyor sürekli. Okuma ve yazma arasında denge bulamayışına hayıflanan İbrahim Çelik, bunu geçmişten gelen alışkanlıklarına, okuma ve yazma disipliniyle yetişmeyişine, uzun soluklu projeler üzerinde çalışmayışına ve bir yazarın sahip olması gereken asgari maddi ve fiziki şartlara sahip olmayışına bağlıyor (Su, 2017a: 46).

“Haydi bugün de birkaç cümle yaz defterine. Yaz ki saatin, günün, hayatın anlam kazansın. Kalbinde saplı duran iğnenin acısını unutasın böylece. Yaz ki, bundan böyle kalemin kâğıttan mahrum kalmasın. Ruhun inşirah bulsun. Aklının ve ruhunun ufkundaki kara bulutlar dağılsın.” (Su, 2017a: 152).

Kalem ve ruh yazmak istiyor; ancak, bunun için her zaman asgari fiziki şartları dahi bulamıyor yazar. Yaşadığı evin dar ve sobalı oluşu, dört çocuk ve bir eşle paylaşılan soba yanan oda yeterince zorlu bir atmosfer oluşturur onun için ya da taşranın 80 sonrası kısır sosyal atmosferi:

“Kış aylarında dünyam daralıyor. (Daha önce de yazdım mı acaba bu cümleyi?) Dünyanın dört bir ucu, şu salonun dört bir köşesi kadar işte. Hiçbir yerde; evde, okulda, dışarıda başımı sokacak, kitabımı, kâğıdımı koyacak bir yer kalmıyor bana.

Evden çıkar çıkmaz sokak ortasında kalıveriyorum. Şehrin merkezinden başlayarak ne yana yürürseniz birkaç adımda bitiyor. Kendime dönersem, çalışmak için mekân oluşturmakta beceriksiz biriyimdir zaten. Oturup okuyacak, yazacak, dinlenebilecek bir yer; bir kahve, pastane, kitaplık yok vesselam! Nerede o yazarların kitaplarını yazdıkları kahveler, pastaneler ve kitaplıklar!” (Su, 2017a: 148).

Niçin yazıyı hayatımın merkezine alamıyorum, diye soruyor kendi kendine. Cevap: “Ama en çok da yalnızlığa, yalnız kalmaya, yazının doğum anındaki mahremiyetine ve kaçınılmaz itikaf sürecine ihtiyacım var. Evde, iş yerinde, kahvede ve yürüyüşlerde. Günün yirmi dört saatinde yazı için gerekli olan yalnızlığa ihtiyacım var. Yalnız kalmaya katlanamayınca, yalnızlık ateşiyle dilini ve kulaklarını terbiye edemeyince, yazınsal üretim de düşüyor.” (Su, 2017a: 184).

Yazarın maddi manevi yazma atmosferini yakalayamamasına dair dile getirdiği noksanlar acaba bir vehimden mi ibarettir? Acaba iyi imkânları olan yazarlar mı çok yazan yazarlardır? (Su, 2017c: 314). Bodrum'a yolu düşen ve kendini, tabiatı dinleme arzusunu tam anlamıyla gerçekleştirebilecekken İbrahim Çelik yine yazamamaktan rahatsızdır. Yazmak için müthiş bir atmosfer bulduğunu düşünür ama yazamaz. La Chebba, tüm iyi ortamlara rağmen yazamazmış. "İster elverişli, ister elverişsiz olsun bütün koşullarda yazarın sıkıntısı bitmiyor demek ki. Sıkıntı koşullardan değil, bizzat yazının kendisinden kaynaklanıyor; yazma eyleminden. Peki, sıkıntısını açığa vurmeyen yazarların hali? Böyle bir yazar yoktur herhalde. Sancısız ve acısız doğum var mı ki?" (Su, 2017b: 307).

İbrahim Çelik, tüm bu yazamama ve arzu ettiği seviyede okuyamama bunalımları içerisinde bir terslik de hissetmiyor değil. Satır aralarında gece gündüz bu arzuların peşinde koştururken hayattan ve ailesinden bir şeyler kaçırmış olabileceği de geliyor aklına:

"Okumaktan, kitaplardan ve yazıdan ibaret bir dünya ile bu denli kapandığımı düşününce de türküyorum. Çok soyut bir dünya değil mi bizimkisi? Kaygım bu. Dış dünya ile ilişkilerimizin ne denli sağlıklı olup olmadığını düşünmeli miyiz? Düşünmeliyiz, kanaati ağır basıyor sanki. (...) iki dünya ile barışık bir düşünce ve yazı hayatı olamaz mı peki?" (Su, 2017a: 108-109).

Tüm bu gelgitler içerisinde bir kez daha kendine yazmayı tavsiye ediyor:

"Hiç kırışmamış, tertemiz bir kâğıda olabildiğince iri harflerle, "Her gün yazmalısın!" diye bir not yazdım, masama oturduğumda tam karşıma gelecek şekilde kitaplığın raflarına bantla tutturdum. Her an görmeliyim bu ikaz cümlesini. Bu cümleye uymaya çok ihtiyacım var." (Su, 2017a: 200).

Yazarın evde, okulda, sokakta, trende, otobüste her yerde, her zaman zihnini meşgul eden yazma endişesi, zihinden geçenleri kaybetmeden kaydetme arzusu capcanlı yakalıyor günlük okuyucularını:

"Dün, okula giderken geçtiğim tarlanın tam ortasında, adeta kafamın üzerinden geçen bir iki cümleyi not almak istedim. Cebimdeki küçük kâğıtları çıkardım ve önce sağa sola bakarak beni görüp izleyen var mı diye kuşkumu giderdim, sonra da yazıp yürüdüm." (Su, 2017a: 161).

Bazen bir gece yarısı yakalanan, sonra hatırdan silinen satırlar, bunaltır İbrahim Çelik'i. Bazen de etrafını saran insan kalabalığından sıkılır ve dış dünya ile münasebetinde denge bulması gerektiğini düşünen ruhunda yazıp okuma arzusu ağır basar:

"İnsanlarla görüşme trafiğimin sıklığı da bir başka anlamda yazma sürecini olumsuz etkiliyor. Yazarlıkla asosyalliği karıştırmamanın doğru olmadığını biliyorum ama yine de yazar, yazacağı ve okuyacağı zamandan çalarak toplumsal ilişkilerini sürdürmemeli." (Su, 2017c: 247).

1988'e gelindiğinde günlüklerdeki akıcılık ve okuyucuyu sürüklemeye oldukça başarılı bir hal alıyor. Burada yazmanın gayretle ve süreklilik taşıdığına rahatlayan bir eylem olduğunu anlıyor. Yazmak, İbrahim Çelik'in yaptığı gibi mümkün olduğunca her gün, sancısı çekile çekile inşa edilen ve öğrenilen bir eylem.

Yazma ve okuma eyleminin bir çizelge kontrolünde olması gerektiğine, yazının yazarı dürtmesini beklemeden sık sık yazıyı dürtmek gerektiğine inanan İbrahim Çelik (Su, 2017c: 224), yazmaya ara verince yani kalemin mürekkebi kuruyunca, tekrar mürekkep çekseniz bile kalemin gözünün açılmadığını söyler (Su, 2017c: 133).

Steinbeck'in iyi yazmak, bol bol çalışmakla mümkündür, sözüne sarılan Çelik, kendi tecrübesinin de bu şekilde olduğunu, okuma ve yazmadan kopulunca koşucunun terinin soğuması gibi bir durum ortaya çıktığına işaret eder. Okur/yazar insan hayat boyu terini soğutmamak durumundadır (Su, 2017c: 189). Bu arzusunun yerini bulması ise "işinin sadece okumak ve yazmak olduğu bir iş" gereklidir ona (Su, 2017c: 216).

Öykü Çalışmaları ve Yazarlığa Dair Dikkatler

Hüseyin Su'nun bir öykü yazarı olarak günlüklerine yansıyan dikkatleri öykü yazmak isteyen kimselere de yol gösterecektir. Onun genel olarak sanat ve edebiyata dair dikkatleri ayrı bir başlıkta ele alınacaktır; özelde öykü yazımı, öykü ve diğer türlerin farklılığı, öykülerini yazarken taşıdığı ruh hali ve belirlediği teknikler, öykü dili üzerine düşünceleri bir öykü yazarının yol haritasını işaret eder. Günlükler bu bakımdan içinde poetik bir değer de barındırır.

Günlükteki bazı sayfalar başlı başına küçük birer hikâyeyi andırır. Hikâye parçaları diyebiliriz bunlara. Belki bir çalışma da Hüseyin Su'nun günlükleri ile yazdığı öykü ve denemelerdeki müştereklikler üzerine oluşturulabilir. Trende insanlara dair yakaladığı haller (Su, 2017a: 37-38), kızı Cemile ile yaptığı kır gezisi (Su, 2017a: 51-52), belediye otobüsünde karşılaşılan davulcu kız (Su, 2017a: 295-296) hastanede geçirdiği günlerin notları (Su, 2017b: 158-226), arkadaşı Ersin'i ziyaretleri (C.3, S.306) adeta bağımsız küçük hikâyeler gibidir. Pakdil'le gerçekleşen İstanbul gezisi Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Huzur'unu anımsatır (Su, 2017a: 60-65). İkinci ciltten itibaren her sayfa bir roman yahut hikâye parçası tadındadır.

İbrahim Çelik, hayatın merkezinde bir hikâye olduğundan emindir. “Her insan kaderince dağıtılan bir hikâye! Doğarken de yaşarken de ölürlen de hep bu hikâyenin asıl dokusuyla bir irtibatımız mutlaka oluyor; kuruluyor! Yazarken de hepimiz, ister istemez bu irtibat noktasını arıyoruz. Daha doğrusu, bu dokuyu bilinçle aradığımızda başarıyoruz, bulduğumuzda ise daha çok başarıyoruz. Bunun üzerinden atlayıp geçen sanatçı veya yazar oyunun heyecanına kapılıp gidiyor. Bu nedenle yazarın kulağı, metnin sesine her zaman açık olmalı.” (Su, 2017c: 132). Metnin sesi, aslında öykünün dilidir de. Hayatlarımızın hikâyesinden tanıdığımız tını, her bir hayattan öykülere akseden dile benziyor. İbrahim Çelik, günlüklerin farklı yerlerinde öykünün ne olup ne olmadığına değinirken “öykü dili”ne karşı duyarsız bir öykü yazımı olduğundan rahatsızlığını ifade ediyor.

“Öyküye asıl edebî duyarlık ve dil tadını veren, okurken yumuşacık, ipek saçlı bir çocuğun başını okşarken hissedilen duyguya benzer hazlar kazandıran tanıma gelmeyen bir özelliği var. (...) Bu özelliği, yazarın tahkiye dilinin kumaşında, tahkiye duyarlığında ve öyküsünün dokusunda mı aramak gerek acaba? Yoksa dili ile kalbi arasındaki yakınlıkta, incelikte mi? Kim bilir, belki de hepsinde birden aramak gerekir.” (Su, 2017a: 194-195).

“Dergilerdeki öykülere bakılınca “öykü dilini” fark ederek yazan öykücü çok az. Yazmakta ustalaştıkça daha kolay fark edilebildiğini söylemek de mümkün. Çünkü “öykü cümlesi” diye ifade ettiğim yazış biçimi, bir türün sanat olma özelliklerini içeriyor. Bilinen kurallardan söz etmiyorum tabii ki. Okuduğumuz metnin “öykü” olduğunu bize hissettiriyor bu dil. “Dil tadı” da diyebiliriz buna sanırım. İnsandaki “natika” duygusu alımlıyor bunu. Şiir, roman, deneme vs. için de kaçınılmaz olarak böyle. Dildeki bazı hücrelerin acıyı, bazılarının tatlıyı, bazılarının da ekşiyi hissetmesi gibi bir durum bu. “Natika” da sanatın türlerini hissediyor ve bilinç olarak tanımlamamıza yol açıyor.” (Su, 2017c: 135-136). “Öykü dili”nden yoksun o kadar öykü yayımlanıyor ki dergilerde. Çoğu okur da dikkatle okumuyor. Bu dilin en önemli özelliğinin “anlatmak” olduğunu fark eden yazar çok az. Herkes kekeme.” (Su, 2017c: 274).

Yazar elbette bir sanat ve edebiyat eserinin, önce dil ve teknik olduğunu teslim ediyor. Önce dil ve teknik olmasına karşın, sadece bundan ibaret olmadığını da vurguluyor. “Okurken dilinden ve tekniğinden haz aldığımız bir edebiyat ve sanat eserini asıl okutan özelliklerden birisi de hayata ve insana sınırsız değmesidir. Böyle eserlerin izi hiçbir zaman silinmiyor.” (Su, 2017c: 144).

Günlükler boyunca İbrahim Çelik'in hikâye inşa çabası defalarca karşımıza çıkar. Yazarın hayattan ve okuduklarından notlar alarak beslendiğini, ancak bu beslenmenin ağırlıklı olarak imge boyutunda olduğunu, kafasında tasarladığı bir hikâye kurgusu ile haftalarca deli divane dolaştığını,

hikâye kurulup ince işleri tamamlandıktan sonra yazarın rahat bir nefes alabildiğini görürüz. Bu çile yüklü çabaya şahit olmak değerli bir okuma hissi uyandırmaktadır.

“Bir öykü ve bir de yazı üzerine düşünüyorum yalnızca. Öykü ve yazı düşünürken okumaktan ve yazmaktan farklı bir biçimde çalışıyor insanın zihni ve hisleri. Düşündüklerimizi yazıya geçirirken çok önemli şeyler kayboluyor. Galiba sanatçının becerisi de başarısı da bu aşamada kendini belli ediyor; yani kaybolan ne denli azsa sanatçı o denli güçlü demektir. Küçük küçük notlar alıyorum. Notlar ilmek uçları gibi. Not olarak uzun süre kalamıyor. Uçları köreliyor, epriyor ve bağlantı gücünü yitiriyor. Bu nedenle kısa süre sonra notları yazıya dönüştürmek gerekiyor, ham haliyle bile olsa bir an önce kurtulmalı not olarak beklemekten.” (Su, 2017a: 66).

Okuduklarından edindiği notlar, İbrahim Çelik’in kurguladığı bazı öyküleri besliyor. Yazar, Arthur Koester’in İspanya’da Ölüm Güncesi adlı kitabında 12 Eylül’den sonra Mamak cezaevi günlerini anımsıyor ve tasarladığı üç bölümlük hikâyede bu metinden yararlanmayı düşünüyor (Su, 2017a: 75).

“Sürekli günlük okumazsam, kendi günlüklerimi de sürekli yazamıyorum. (...) genellikle okuyarak girebiliyorum yazma havasına. Havasız olmuyor kesinlikle. Bu hava meselesi, öykü ve deneme yazarken de böyle benim için. (...) Bir yazar, aralarında kan bağı olan yazarların eserlerinden okumuşsa eğer, kanı kaynıyor, kalemi kişniyor adeta; lebalep doluyor. Kalem yazma arzusuyla tutuşturan önemli etkenlerden birisi de budur kesinlikle. (...) Yazı alanının kendisini koruduğu, sınırlarını ve surlarını aşmak için dilde, duyarlıkta, üslupta, düşüncede aynı cephanelikten kuşandığımız yazarlarla birlikte avcı birlikleri halinde saldırıya geçmeniz gerekiyor. Yoksa surlardan üzerinize atılan oklar sizi geri püskürtebiliyor kolayca ve yenik yazar olarak kalıyorsunuz kalenin eteklerinde.” (Su, 2017a: 93).

Günlüklerde yazarın tür seçiminde yaşadığı ikilemi de gözleyebiliriz. Yazar, bir düşünce etrafında dolaşıp durmakta iken bu metnin deneme mi öykü mü olması gerektiği üzerine fikir yormaya başlar. Öyküye daha yakın olduğuna karar verdiğinde ise yazma aşamasının hemen başında bir tutukluk hisseder ve vazgeçer. Konunun sınırları, öykülenemeyen sertliktedir ona göre. Bu durumda ilmek yerlerinin eklemlemeye elverişli olmadığı kanaatine varır: “Bir düşünce yazısıyla tahkiye metnindeki (ister öykü, ister roman olsun) bütünlüğü kuran eklemleme imkânı böyle durumlarda ortaya çıkıyor. Bunu iyi tefrik edemediğimizde her iki metinde de bir kekrelilik beliriyor. İyi bir deneme okuyucusu veya iyi bir öykü, roman okuyucusu için bu kekrelilik, dil, üslup ve duyarlık açısından çakıl taşlarının üzerinde yürümek gibi bir şeydir.” (Su, 2017c: 368). Yazar, böyle hallerde usta öykücülerin öykülerini okumak suretiyle alan temizliği yaptığını, yazmaya başlamadan önce yaptığı okumalarla birlikte tüm bu sürecin yazmaya dâhil olduğunu söylüyor.

Bir başka gün ise roman okurken uyanan yazma isteği üzerine bir miktar sarı teksir kâğıdını önüne çeker, tükenmez kalemini eline alır ve başlanmış bir öyküye devam etmeye çalışır. Önce, yazdığı kısımları yeniden okur. Bu okuma ekleme, çıkarma ve düzeltmeler için idealdir; ancak coşkuyla beliren yazma arzusu yeni yazılacak bölüme gelince normalleşmiş, yoğun debi, harflerin, sözcüklerin ve cümlelerin “yazma ritmi” kontrolünde düzene girmiştir; İbrahim Çelik, bu ritme topyekûn teslim olduğunu belirtiyor (Su, 2017c: 258).

İbrahim Çelik’in yazmaya hangi saiklerle başladığını, hikâye adlarını nasıl belirlediğini, gerçek bir olaydan mı, duyduğu bir hikâyeden hareketle mi yazdığını, kahramanlarını nasıl kurguladığını, günlüklerde yaşanan hayatın ardında satır aralarında izleriz.

Yeni bir öykü kitabı için notlar almaya ve düşünmeye başlayan İbrahim Çelik, önce kitabı düşünmekten hoşlanıyor, sonra geriye doğru, parçalara yönelik işliyor çalışma düzeni:

“Bir öykünün adını yazdım bir teksir kâğıdına: Gülşefdeli Yemeni... Sadece bu sözcükten hareket edeceğim. Bir olaydan veya düşünceden değil. Duyar duymaz çok hoşuma gitti, sevimli bir sözcük. İlk kez rastladım. Bilmediğimiz ne kadar sözcük var kim bilir Anadolu’da?” (Su, 2017c: 176).

Çelik, “Giden Gün Ömürdendir” adlı öyküsünün de bir izlenimden doğduğunu haber verir birkaç satır sonra. Onu da eski bir dükkânı gördüğünde, bu dükkân imgesinden hareket ederek yazdığını belirtir. Üstelik merak edip dükkâna girmemiştir bile.

“Öykünün çekirdeği içimizdeki toprağa düştükten sonra, onu somut zaman, mekân ve kişilerle hiç sınırlamamak gerekiyor; en azından benim için böyle. Varsın kendince gelişip serpilsin, boy atsin. Somut bilgiler ve araştırmalar yapmak, sanki dikilen bir fidanın çevresinde duvar örmek gibi olumsuz bir etki yaratacak duygusuna sürüklüyor beni.” (Su, 2017c: 176). Yazar, öykülerini okuyanların onun somut gerçeklikten yola çıktığını zannetmelerine ise şaşırıyor. Öykü ve roman kahramanlarını kurgularken yakın çevrelerinden insanları esas alan öykü ve romancıların bunu nasıl yapabildiklerine dahi şaşırın Çelik, kendisinin bunu yapamadığını, gerçek kişilerden hareket etmenin kahraman için bağlayıcı bir bariyere dönüştüğünü söylüyor. Tanıdık insanların anlatılmasında edebî inandırıcılığın sağlanamayacağı gibi de bir endişe taşır. “Ana Üşümesi” adlı hikâyesindeki ananın çevresinden birisi mi olduğunun kendisine çok kez sorulduğunu oysa sadece kuru ağaç ve pınar imgesinden hareketle bu metni inşa ettiğini söyler (Su, 2017c: 265-266).

Bazen bir öyküye başlamak, bazense bir öyküyü tamamlamak güçtür. Yukarıda ifade edilen “yazma ritmi”, kaybedildiğinde metni toparlamak için okumaktan haz alınan türlü kitaplara koşar yazar. Üç gün boyunca uğraşılan bir metnin ardından İbrahim Çelik şu tespitlerde bulunur: “Yazı, ilginç bir şey. Su bulmak için sondaj yapmaya çok benziyor. Metrelerce inseniz de yer altına, bazen suyu bulamazsınız ve eliniz boş kalır. Sonra kapatırsınız açtığınız kuyuyu ve çekip gidersiniz. Kaç gün uğraşıyorsunuz bir öykü veya bir yazı için, en sonunda içinize sinmezse yırtıp atıyorsunuz. Ben, genel olarak böyle çalışmıyorum. Ama bu kez son paragrafta tıkanıp öykü ve birkaç kez yeniden yazmama karşın içime sinmedi. Hepsini yeniden kurgulayıp yazmak için yırttım. En çok da daktilo yaparken harcadığım emeğe acıdım.” (Su, 2017c: 174).

Ve yazarın bir öyküye karşı güveni, ancak onu tamamlama aşamasına ulaşıncaya gerçekleşir (Su, 2017c: 377).

İbrahim Çelik’in hayat sayfaları arasından yakaladığımız poetik dikkatler, yazarın şuurlu ifşalarıdır bence. Özel hayatına fazla yaklaştırmayan yazar, Hüseyin Su’nun yazı uğraşını paylaşmakta oldukça cömerttir. Burada edebiyata dair teorik bilgisinden ziyade kendi yazma tecrübesine, öykücü yanının iççilik safahatına yer vermek istemiştir. Bu paylaşımlar, öykü yazmak isteyen kişilerce ilginç ve besleyici olabildiği gibi, edebiyat araştırmacıları için de yazarı anlamak adına önemlidir.

Sanat ve Edebiyata Dair

İbrahim Çelik, bir sanatçının, kalem işçisinin birçok sanatın zevk pınarından beslenmesi gerektiğinin fazlasıyla bilincindedir. Günlük boyunca onun tiyatro gösterilerini, sinema filmlerini takip ettiğini; yeni çıkan roman ve şiir kitaplarını kaçırmadığını; Türk Halk ve Sanat Musikisi yanında Klasik Batı Müziğini de zevk ve dikkatle dinlemeye çalıştığını fark ederiz. Günlüklerin 3. Cildinde sıklaşan türkü dörtlüklerinden başka Ruhi Su’nun, Zülfü Livaneli’nin plaklarının, Joan Baez’in plağının beğeniyle anılması yazarın zevk iklimini haber verir. Sanatı, düşüncesini dönüştürme ve çoğaltma aracı olarak görmesi, İbrahim Çelik’i diğer sanatlara bağlayan en önemli saiktir diyebiliriz.

Günlük boyunca okunan kitaplar hakkında yaptığı değerlendirmeler yanında, seyrettiği filmlere dair yorumları da ilgi çekicidir. Çelik, “siyasal edebiyat”, “siyasasız edebiyat”, “sanatın dili/siyanın dili”, “sanat ve cinsellik”, “sanatın dili/dinin dili”, “edebiyat-sinema ilişkisi”, “romanlar ve dizi filmler”, “ülkede yayın atmosferi”, “iyi ve kötü edebiyat”, “iyi ve kötü roman” gibi başlıklar taşıyabilecek küçük denemeler yazmıştır günlüklerinin arasına. Bu küçük değerlendirme metinleri yazarın kültür, sanat atmosferi ile yakın ilişkisini anlamamız için önemlidir.

Sanatın dili ile din’in dilinin aynı kaynaktan beslendiğine inanan yazar, gerçek bir sanatçının inanmamasını imkânsız bulur. Sanatçı bu noktada ancak farkındalık taşıyıyor olabilir, der. Çünkü

insanın varlığı bütünüyle varlıkla öylesine bağlantılı ki bu girift ilmeklerin ve dikişlerin dili ancak sanatın diliyle çözülebilir ona göre (Su, 2017b: 123-124).

Sanat ve siyaset arasındaki ilişki ise, dil ve eserler bağlamında İbrahim Çelik'in sıkça gündemindedir:

“Sanat okumaları ile siyasa okumaları arasında çok önemli bir ayrım var. Sanat okumaları aramayı ve bulmayı önceler. Daha ince yollardan, çok daha ince yollardan yürümeye çağırır. Hem de tek başına... Yazarken de okurken de tek başına yürümeye... Bir yandan da derine, çok daha derine inmeye çağırır. Bu nedenle sanatçılarda daha çok soluma gücü olmalı. Hem de yalnızlığa, tek başına yürümeye dayanıklı olmaya herkesten daha çok ihtiyaç vardır. Siyasal okumalar ve siyasal söylem (hem yazı hem de söz anlamında) kalabalıklara ihtiyaç duyar. Muhatabı, meydanları dolduran kalabalıklardır. Sözün gücü değil, belirleyici olan sesin gücüdür, hatta tonudur. Seslendirilen söz kadar, hatibin ya da yazarın jest ve mimikleri, bedeni de etkilidir. Hatta beden dili, sözden daha etkilidir. Siyasal dil ve yazı, edebiyatla beslenmediği, yakasını edebiyatın ve sanatın elinden kurtardığı an, bana bu kitaptan kalan cümleler gibi bir sonuç çıkar ortaya. (...) Sanatın ve edebiyatın dili, insanın yaradılışındaki doğal dile en yakın dildir. (...) Bu insani ve doğal dilin siyasallaşması, aynı zamanda insanın siyasal işlevini de gereği gibi yerine getirmesini engelliyor. Siyasallaşan dilin yaralandığını, asıl dil dokusunu yitirdiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu dil, insanı anlamsızlığa, öfkeye, çözümsüzlüğe boğabilir, hatta boğuyor.” (Su, 2017b: 278-279).

“Sanat duyarlığından, derinliğinden yoksun bir ideolojik düşünce ve siyasa dili, ne denli hırpalayıcı, ısırgan, yaralayıcı ise ve bir o kadar da kalıcı değilse, ideolojik, siyasa ve düşünce özü ve boyutu taşımayan sanat ve edebiyatta aynı kapıya çıkıyor. Bu sakıncayı fark eden ve insanî bir bütünlüğü yakalayabilen sanatçı ve sanat eseri, “büyük eser”in amacını gerçekleştirebiliyor. Bunlarda siyasa, düşünce bir kusur değil, tamamlayıcıdır. Hayatı ancak bu tür sanat eserleri ve sanatçılar bütünüyle kucaklayabiliyor ve açıklayabiliyor. Bu bağlamda, siyasal edebiyat’la siyasasız edebiyat’ı aynı rafa veya aynı dolaba koymak gerekiyor.” (Su, 2017c: 34).

1991’in hemen başında bir çılgılığı andıran siyasanın oluşturduğu kaosun edebiyatçıların sesini boğduğu ihtarı, önemli görünüyor. Yazarların çıkış yolu bulabilmek için ya siyasa diline sarıldıklarını ya da sinik dile, yılgnlığa ve dilsizliğe büründüklerini söylüyor; oysa edebiyatın sesi hem siyasanın hem de insanın iç sesini bir arada taşımaktadır. Bunu bulmak yerine edebiyat dışı seslere sarılmanın bir anlamı yoktur (Su, 2017c: 126).

Yazar, 1992 yılı Haziran’ında tüm ısrarlara rağmen siyaset yazmamak konusunda kararlı olduğunu ve bunun sebeplerini anlatır. Siyaset zeminini isabetli ve kalıcı düşünceler söylemek için elverişli görmez. Sadece güncele kilitlenmiş bir gerçeklik arz eden bu vadiye akşamdan sabaha her şey birbirini yalanlamaktadır (Su, 2017c: 296).

Sadece siyaset zemini değil edebiyat ortamları da samimiyetsiz ve gerçek dışıdır (Su, 2017c: 111-112). Edebiyat adına ilerleyen tartışmalar yahut yeni çıkan kitaplar için yazılan tarafgir eleştiriler (Su, 2017c: 117), İbrahim Çelik’in rahatsız olduğu meselelerdir.

Oysa iyi eser, kendini her unsuruyla okuyucuda yeniden doğurmaktadır. Yazarın iyi edebiyat/kötü edebiyat yahut iyi roman/kötü roman karşısındaki düşünceleri çarpıcıdır. Sevdiği, beğendiği bir roman karşısında denizdeymiş gibi hisseden ve içinden hiç çıkmak istemeyen (Su, 2017c: 305-306) Çelik, Marquez’in eserleri karşısında, Karamazof Kardeşler’de, Ses ve Öfke’de, Deniz Feneri ve Dalgalar’da, Veba karşısında bu durumdadır. Kötü edebiyat için Andre Gide’nin: “Kötü edebiyat, temiz duygularla yapılır.” cümlesini hatırlatan yazar (Su, 2017c: 157), iyi romanın okuyucuya geniş ve kalabalık bir şehir atmosferi yaşattırken kötü romanda kocaman ve sıkıcı bir köyde veya kasabada yaşama duygusu taşıdığını belirtir (Su, 2017c: 148).

Bazı yazarların eserlerinde bir yük olarak taşıdıkları cinsellik için de tespitlerde bulunur İbrahim Çelik. Eserlerde insani bir hal olmak şartıyla cinselliği çok görmeyen Çelik, bazı yazarların cinselliği bir pazar olarak algıladıklarını ve okuyucuyu çekme düşüncesiyle eserlerini eksilttiklerini söyler. Daha çok satmak için bir sanatçının, yazarın edebiyat dışı yollara başvurusu ise ahlaki değildir (Su, 2017c: 313). Piyasa ve pazar kaygısıyla romanların dizilere dönüşmesinden de rahatsızdır yazar (Su, 2017c: 316).

İbrahim Çelik’in 3 cilt boyunca takip ettiğimiz yazma ve okuma serüveninde ismi geçen yazarların çeşitliliği etkileyicidir.² Elbette bir yazara yorumlama, inceleme, değerlendirme becerisi kazandıran en önemli husus okuma çeşitliliğidir. Ayrıca bu çeşitlilik, yazarın beslendiği kaynaklar hakkında fikir vermesi bakımından önemlidir. Yazar, eline aldığı, okuduğu kitaplarla ilgili ufak tefek değerlendirmelerde bulunur ve okuduğu her kitap beğendiği kitap olmak zorunda değildir elbette; ancak beğendiği yazarlar ve kitapları hakkında uzun uzun ve coşkulu bir anlatımı vardır yazarın. Örneğin sayfalarca süren Marquez okumaları (Su, 2017b: 284-287), Oscar Wilde’in, De Profundis kitabı (Su, 2017c: 43), yahut Veba’yı ikinci kez okuması ardından yaptığı değerlendirmeler (Su, 2017b: 291) bunlardan bazılarıdır.

İbrahim Çelik’in dikkatli bir film izleyicisi olduğunu yine günlükleri aracılığıyla öğreniyoruz. Günlükler boyunca The Wall; Gülün Adı; Yer Demir Gök Bakır; Resmi Tarih; 1900; Züğürt Ağa; (Bir toplu Gösterimde) Ayna, Av Zamanı, Dilan; Uçurtmayı Vurmasınlar; Ayı filmleri karşımıza çıkar. Bu filmlerden bazıları için bir iki cümle değerlendirmeyi yeterli görse de bazıları için geniş değerlendirme yapmaktan kendini alamamıştır:

“Dün akşam izlediğimiz The Wall adlı filmin etkisi altındayız ikimiz de. Konuştuklarımızda, duygulanmalarımızda filmin etkisi var. Bunu ikimiz de hissediyoruz. Çağdaş modern kurumlara, soyut ve somut tabulara ağır bir eleştiri. Eğitim, okul, öğretmen, aile, eş, aşk, cinsellik, barış ve özgürlük maskeleri, savaş, bayraklarda gizlenen haç, her biri bir balta hâline gelen güvenlik güçleri, teçhizatları ve salt ezici bir güç olarak erk... Sinema dili, sanki çağdaş insanın yaralarına tuz dökerek inadına yalıyor iki saat boyunca. Görüntü o kadar baskın ki kendinizi kaptırıyor ve şarkıların, diyalogların alt yazılarını bile okuyamıyorsunuz. Sanırım bir kez daha izleyeceğiz bu filmi.” (Su, 2017a: 279).

Umberto Eco’nun Gülün Adı’nı izleyen ve oldukça beğenen yazar, çocuklarını da bu filme götürmeye karar verir. Bir süredir romanı, filmini seyretmek için bekleten İbrahim Çelik, romanını okuduktan sonra bir filmi izleyemediğini söyler: “Sinemanın bir fotoğraf yanılgısı olduğu konusundaki düşüncemin etkisiyle olacak, okuduğum romanın filmini izlemek, bu fotoğraf yanılgısını daha da somutlaştırıyor. Ama önce filmi izlemek, romanı okurken benzer bir soruna yol açmıyor. Bu da edebiyat eserinin, sinemadan daha güçlü olduğunu gösteriyor. Artık şimdi Gülün Adı’nı okuyabilirim.” (Su, 2017a: 307).

² Okunan yazarlar: Tahsin Yücel, Kafka, Arthur Koestler, Pavese, Tefsir ve hadis okumaları, E. Fromm, Dostoyevsky, Taras Bulba, Edmondo de Amicis, Exupery, Epiktotes, Ernesto Sabato, Stefan Zweig, Montaigne, James Joyce, Bodelare, Sait Faik, İlhan Berk, M. Heidegger, Wirginia Woolf, Mevlânâ, Alberto Savinio, Cahit Zarifoğlu, Albert Camus, T. S. Eliot, Ahmet bin Bella, Ernesto Che Quevera, Henri Allek, Mustafa Kutlu, Cemil Meriç, Marcus Aurelius, Jean Paul Sartre, Maxim Gorki, Cervantes, Vehbi Koç, Yahya Kemâl, Rosa Luxemburg, Turan Koç, Paul Nizan, Alexandros Panagoulis, Ienescio, Enver Hoca, Tagore, William Faulkner, Nezihe Meriç, Hamit İnyet, Lavrence, Gabriel Marcel, Eluard, Hamsun, Friedrich Dürrenmatt, Tolstoy, Oscar Wilde, Behiştî, Bannuşî, Asaf Hüseyin, Abdülbaki Gölpınarlı, Troçki, Fallaci, Şeyh Bedreddin, Fellini, Vartan İhmalyan, İlya Ebranburg, Refik Hâlit, Mario Vargas Llosa, İsmet İnönü, Nazım Hikmet, Simone de Beauvoir, La Chebba, Roger Garaudy, Ahmet Hamdi Tanpınar, Abdülkerim Suruş, Aleksandra Kollantai, İbrahim Eryiğit, Bertold Brecht, Çelik Gülersoy, Nobokov, Richard Bach, Aziz Augustinus, Musa Anter, Jorge Semprun, Gülriz Sururi, Bernard Levis, Stainbeck, Orhan Pamuk, Turgut Uyar, Hüsrevşahi, Furuğ, Sadık Hidayet, Alphonse Daudet, Gabriel Garsia Marquez, O. Henry, Susan Sontag, Jorge Luis Borges, Tarık Buğra, Malte Laurids Bridge, Arnold Toynbee, Elia Kazan, Hitler.

Çelik, Gülün Adı'nı okurken ara ara günlüğüne ondan bahsetmeden edemez. Romanı, filminden daha başarılı bulan yazar, filmi izlediği için romanı okumazlık etmediğine memnundur. Edebiyatla sinemanın, romanla ya da öyküyle bir filmin çok farklı sanatlar olduğunun altını kalın ve renkli kalemlerle çizmek gerektiğine inanır. Ancak sinema, her geçen gün biraz daha edebiyatın aleyhine manevra yapmaktadır (Su, 2017a: 311-312).

Yazar, Kılıç ve Ney ile Sinan oyunlarını izler. Tiyatroyu ihmal etmemeye çalıştığını söyler (C.2, S.10), çocuklarını tiyatro gösterilerine götürmeye çalışır (Su, 2017a: 369). Kılıç ve Ney'i izledikten sonra günlüğe düşülen notlardan bir sanatçının sanat eseriyle iletişiminden doğan entelektüel hazzı tüm açıklığıyla hissederiz: "Oyun süresince, ışıklar söner sönmez tam bir şölen yaşadım. Her anlamda bir şölen; zihnen, ruhen ve bedenlen. Her şey, bütün algılarım o kadar net ve somuttu ki o an benim için... Geriye dönerek on beş yirmi yılımı bile artık bu kadar net ve somut olarak algılayabiliyorum. İçimden hep "bulutlar adam öldürmesin" dizesiyle oynuyor ve uyanıyorum. Ne kadar yumuşak bir dize ve yumuşak bir duygu. Hem de sımsıcak." (Su, 2017a: 359).

Sokağa, Ülkeye ve İnsana Dair

Günlük boyunca Türkiye'nin 12 Eylül Darbesi sonrası 13 yılını metnin arka fonu olarak izlerken, hayat pahalılığı, serbest piyasa ekonomisi, bankaların dindar insanların hayatının içine girmesi, hastanelerin durumu, Özal Dönemi'nin örtülü eleştirisi ancak dikkatli okuyucuyu ilgilendiren sosyal meselelerdir. Yazar, 80 darbesinin ağır şartlarını yaşamış biri olarak birçok düşüncesini sansürleme ihtiyacı hissetmiş gibi görünüyor. Günlüklerde hissettirilen; ama deşilmeyen yaraları vardır toplumun.

İbrahim Çelik'in darbe sonrası okumaktan koparılan topluma, öğrencilere, hatta öğretmenlere dair serzenişi, taşra senelerinde daha belirgindir. İbrahim Çelik, birer cahil kahvehane bireyi haline getirilen öğretmenlerin haline sıkça öfkelenir. Öğrenciler ise aileleri, toplum ve okul idaresi tarafından sürekli okumamaya teşvik edilmektedirler (Su, 2017a: 82-83).

Darbenin şiddetli yüzünü çok acı bir şekilde yaşayan yazar, darbeye ve darbeyi yapanlara yönelik öfkesini çok sınırlı bir şekilde paylaşmıştır (Su, 2017a: 91). 80 öncesi fikir ayrılıklarının bir oyundan ibaret olduğunu düşündüren şu satırlar, kırgınlığın da acı yüzüdür aslında: "Ne rüzgâr varmış meğerse ne de dalga. Oyun bozuldu ve mahallenin bütün çocukları evlerine dağıldı. Bazı yaramazlarsa sokaklarda kovalanıyor, köşelerde kısıtılıp tartaklanıyor, canları yakılıyor, diğerlerine de ders olsun diye." (Su, 2017a: 99).

Yazarın kısa dönem askerliğe dair izlenimleri, (Su, 2017a: 95-134) ve 1989'un başında geçirdiği akciğer rahatsızlığından dolayı hastanede geçirdiği günlere dair notları, günlüğe hayat katan ve günlüğü okunabilir kılan önemli bölümlerdir (Su, 2017b: 155-255).

Yazar, akciğerlerinden kaynaklanan hastalığı sebebiyle uzun süre Ankara Sanatoryum Hastanesinde yatar. Hastane notları, acının, ölüm düşüncesinin, insan manzaralarının, hastanelerin ve doktorların acizliklerinin ve bir yazarın iç dünyasının aynası olması bakımından müthiş dikkatleri ortaya koyar. Günlüğü hayatın içine direkt taşıyan bu sayfalar, günlükte roman atmosferi hissedilmesinin de önemli bir sebebidir. Marcel Proust'un Kayıp Zamanın İzinde, yahut Peyami Safa'nın Dokuzuncu Hariciye Koğuşu'nda karşılaştığımız hasta insan ve ruhu, burada da okuyucuyu metne bağlar.

Eve çıktıktan sonraki nekâhat dönemi, mizacı ve evle iletişimini sorguladığı nadir satırları taşıyor. Eve dair günlüklerinde sır vermeyen yazar, bu günlerde eve sığamayışını, okuma-yazma isteği ile sağlığı ve evin bu isteğine karşılık verecek maddi manevi imkânlardan yoksun oluşuna üstü kapalı işaret ediyor. İbrahim Çelik, hayatı indirgemek, yalınkat yaşanırılığa dönüştürmek gerektiğini itiraf ediyor (Su, 2017b: 227-233). Gecelerden yılıyor. Çelik, yakasını bırakmayan ağrı ataklarını müthiş bir dille anlatıyor. Nekâhat dönemi, birçok aciziyetin itirafına sahne oluyor; yazar, kitapçıları özlüyor (Su, 2017b: 234-239).

Günlüklerde dış dünyayı gözlemlene de bağımsız bir iç bütünlüğe sahiptir. Hatta yazarın gezi notlarından söz edebiliriz. Günlüklerin birçok yerine dağılan İstanbul sokaklarında geziler ile Ankara gezilerinden başka Kıbrıs notları (Su, 2017c: 9-11) başlı başına “gezi yazısı” kıvamındadır. Yürümekten hoşlanan ve bazen yalnız, bazen de dostlarıyla uzun yürüyüşler yapan İbrahim Çelik, bilhassa Nuri Pakdil’le yaptığı şehir gezilerini/uzun yürüyüşleri Tanpınar ve Yahya Kemâl tadında anlatır. Ankara’da yetişip büyümüş kimselerin dahi şehre dair hiçbir şey bilmediklerini hissettiren sayfalar, estetik dikkatler ve tarihî bilgilerle donanmıştır. Uzun yürüyüşleri düşüncesini derinleştirmek ve rahatlamak için de benimseyen İbrahim Çelik, günlük boyunca okumak ve yazmaktan başka en fazla yürümüştür, diyebiliriz.

Yazarın “yazı ve özel hayatı”nda, özellikle 80’li yıllarda en belirleyici sıkıntı maddi imkânsızlıklardır. Genel olarak tüm Türkiye’nin problemi olan ekonomik kriz, eşi ev hanımı, dört çocuklu bir öğretmen ailesini yeter derecede bunaltmıştır. İbrahim Çelik’in dolar üzerinden not ettiği yiyecek içecek fiyatları, telif ücreti günün ekonomik manzarasını ifşa bakımından dikkat çekicidir.

İbrahim Çelik, evinin ve ailesinin asli ihtiyaçlarını almak ile entelektüel donanımı, yazma uğraşı ve sanat hazzı için gerekli olan kitap ve dergileri almak arasında sürekli tercih yapmak durumunda kalır:

“Hangisini almalı, hangisinden vazgeçmeli? Her geçen gün daha az kitap alabiliyorum. Bu durumda, kendimi çok kitap almaya değil, çok okumaya ikna etmeye çalışıyorum. (...) Elden çıkarmak için de yüzlerce kitap hazırlamıştım. Artık onları eritince hem yeni kitap alabileceğim hem de bundan sonrası için bir denge kurabileceğim.” (Su, 2017a: 159).

Yıl 1984, “Bir gazete, bir ekmek fiyatına. Bugün gazete almıyor ve okumuyorum. Ekmek alıyorum.” (Su, 2017a: 166).

Yazar, Hendek’e tayin edildiğinde tuttuğu kırık dökük eve maaşının yarısını verdiğini not eder (Su, 2017a: 237). Burada günlük gazeteleri okuyabilmek için her gün Laz Ahmet’in Yeri’ne uğramak zorundadır.

Temmuz 1986’da maddi sıkıntısı had safhadadır. Akşamları bir kereste atölyesinde çalışmak için hamle yapar.

“Tüp doldurtulacak, ütü tamire gidecek, aciliyeti artan birkaç ihtiyaç daha fazla bekleyemeyecek durumda. Hayatımızı önemsemek istemediğimiz küçük ayrıntılar tamamlıyor. Bunu da toplamına bakınca görebiliyoruz ancak. Örneğin hayatta ütü çok önemli!!!” (Su, 2017a: 262).

Yazdığı bir yazıdan ilk telifini ise bu günlerde alacaktır yazar.

1987’de Ankara’ya taşınan yazar, az giyilen kıyafetleri İtfaiye Meydanında satmak mecburiyetinde kalmıştır (Su, 2017a: 333). İbrahim Çelik, “Para kazanmak için çalışmadan, yalnızca yazmak için çalışarak yaşayabilmek çok güzel bir hayat olsa gerek!” (Su, 2017a: 44) diyerek maddi darlığın yazı hayatına tesirini ustaca ifade eder.

Yaşanan seneler, sadece maddi sıkıntıları barındırmaz, Edebiyat dergisi 1985’te dağılır. İnançlarını çıkarları hesabına kullanan, Allah’ı bile idare edeceğini zanneden ikiyüzlü, kurnaz Müslümanlar çoğalmıştır (Su, 2017a: 258). Müslümanların güç ve para ile sınavı başlamıştır (Su, 2017b: 29). Ortadoğu, Afrika ve Balkanlara bakarken başka türlü içi parçalanır insanın (Su, 2017b: 321).

İbrahim Çelik’in insana dair dikkatleri, küçük sağlam denemeler tadındadır. Onurunu, çıkarına satan insanlar, sadece kendi dertleri ve kederleriyle etraflarını boğan insanlar, her şeyi bildiğine inanan insanlar, ölümü bekleyen teslim insanlar, güce tapan insanlar, hasta insanlar, kaderine boyun eğmiş insanlar, bilge insanlar... O yine de hep belli bir seviyede tutmak ister insanlarla münasebetini. Bunu çoğu kez başaramaz. Kolayca hayır diyemez hiç kimseye. İnsan ilişkilerinin yoruculuğundan bunılır

bazen. Yalnızlığı ister. Haksızlığa uğradığında sebep olanlara yüzünü çevirip gitmeyi tercih eder. Kavga insanı değildir. Düşünür, kalbi acır, merhamet eder, okur ve yazar.

Çocuklarını gözler: “Cemile mürekkeple çok güzel bir portre yapmış.”tır. (C.3, S.209)

Sonuç

İbrahim Çelik; günlük, anı, mektup ve öz yaşam öyküsü türündeki kitapları daha içtenlikli ve daha öğretici bulur, aynı zamanda daha rahat. Sanatın aldatici yalanının bu türlerde önümüze çıkmayışını, hayatın çıplak gerçeğinin çarpıcılığını beğenir (Su, 2017a: 147). Kendisi de Takvim Yırtıkları 1-2-3'te tam olarak bunu yapmıştır. Türle ilgili literatüre hakim oluşu, metnin çatısını oluşturmada ne kadar etkili olmuştur bilemiyorum; ancak hem okuyucuyu diri tutacak gerilimleri ve çözümlüşleri sunması, hem kendisinden daha önce anlatmak istediği bir kişiyi (Nuri Pakdil) günlük boyunca takip ederek bir esas kahraman hissi uyandırması, diğer yanda genç bir yazarın yazma ve okuma serüvenini poetik değerlendirmelerle beslemesi, ülkeye, dünyaya ve insanımıza dair tespitleri, dış dünyayı metne adeta gezi notları tadında dahil etmesi, tesadüfi ve alelade bir günlük tutma ile karşı karşıya olmadığımızı gösteriyor.

İbrahim Çelik, bir sanatçının “edebiyat hayatı”nı aktarmıştır meraklısına: “ “Edebiyat Hayatı” kavramı ilk anda fantezi gibi geliyor birçok okura ve yazara. Ne ki öyle değil, doğru bir kavram. Sadece yazar için de değil, okur için de doğru bir kavram. Edebiyatı kutsamak sanılıyor ve onun için de tepki gösteriliyor veya dudak bükülüyor. Halbuki ilk önce yaptığınız işe, sonra da edebiyata ve edebiyatın ilkelerine, gücüne, insaniliğine inanmak gerekiyor; bu bağlamda hayatı okuyarak, yazarak, düşünerek yaşamaya da “edebiyat hayatı” diyoruz. Yani edebiyat eylemi, gelip geçerken el ucuyla yapılabilecek bir iş değil. İyi bir edebiyat, bir hayat istiyor. (...) Hevesle arta kalan zamanlarda yapılan edebiyatla hayatla ödeşerek yapılan edebiyat arasındaki fark, gerek edebiyat tarihinde gerekse tek tek edebiyatçıların, yazarların hayatında bariz bir biçimde görülebilir. Edebiyata harcanan, hatta adanan hayat, bir kayıp değildir sanıldığı gibi. Çünkü “edebiyat hayatı” da aynen ticari hayat, siyasi hayat, bilim hayatı vb. gibi hakkıyla yaşandığında yüzde yüz kazançtır. Çoğu zaman “ederine” bakılarak değerlendirildiği için gerçek değeri gözden kaçırılıyor ve edebiyat karın doyuramaz yargısı okurların da yazarların da edebiyat karşısındaki bakış açısını belirliyor.” (Su, 2017c: 99-100).

İbrahim Çelik, şahsına ait bir “edebiyat hayatı” arzu etmiş ve bunu ustaca yaşamıştır. Hatasıyla savabıyla...

KAYNAKÇA

Hüseyin Su (2017a). Takvim Yırtıkları 1, Şule Yayınları, İstanbul.

Hüseyin Su (2017b). Takvim Yırtıkları 2, Şule Yayınları, İstanbul.

Hüseyin Su (2017c). Takvim Yırtıkları 3, Şule Yayınları, İstanbul.